

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ АНАЛІЗУ ВИТРАТ
НА ФОРМУВАННЯ І ПІДТРИМКУ ЯКОСТІ
ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ**

УДК 005.332.4:658.62

Гриньова В. М.

Мисько Н. В.

Розглянуто зміст та склад основних напрямів аналізу витрат на формування і підтримку якості продукції, таких, як аналіз витрат на підвищення якості продукції при її виробництві та формування механізму авторегулювання на основі аналізу даних про витрати на забезпечення і підвищення якості й конкурентоспроможності продукції підприємства. У рамках аналізу було розглянуто критерій ефективності витрат на підвищення якості продукції при її виробництві, який становить відношення зміни дефектності у виробництві до витрат на підвищення якості продукції у процесі виробництва. Цей показник об'єктивно характеризує здатність виробництва забезпечувати певний рівень дефектності в умовах, що фактично склалися в 1-й рік серійного випуску продукції.

Ключові слова: витрати, якість продукції, конкурентоспроможність продукції, механізм авторегулювання.

.....

**ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ АНАЛИЗА ЗАТРАТ
НА ФОРМИРОВАНИЕ И ПОДДЕРЖКУ КАЧЕСТВА
И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОДУКЦИИ**

УДК 005.332.4:658.62

Гриньова В. Н.

Мисько Н. В.

Рассмотрены содержание и состав основных направлений анализа затрат на формирование и поддержку качества продукции, таких, как анализ затрат на повышение качества продукции при ее производстве, а также формирование механизма авторегулирования на основе данных о затратах на обеспечение и повышение качества и конкурентоспособности продукции предприятия. В рамках анализа был рассмотрен критерий эффективности затрат на повышение качества продукции в процессе производства, который представляет собой отношение изменения эффективности в производстве к затратам на повышение качества продукции в процессе производства. Этот показатель объективно характеризует способность производства обеспечивать определенный уровень дефектности в условиях, которые фактически сложились в 1-й год серийного выпуска продукции.

Ключевые слова: затраты, качество продукции, конкурентоспособность продукции, механизм авторегулирования.

.....

THE MAIN TRENDS OF THE ANALYSIS OF EXPENDITURES ON THE PRODUCT QUALITY AND COMPETITIVENESS FORMATION AND SUPPORT

UDC 005.332.4:658.62

V. Gryneva

N. Mysko

The main trends of the analysis of expenditures on the product quality formation and support (such as the analysis of expenditures on the product quality improvement during its production and formation of the autoregulation mechanism, based on the data analysis of expenditures on the products quality and competitiveness support and enhancement) are considered. During this analysis the criteria of the effectiveness of the expenditures on manufacturing quality improvement is investigated, that is the ratio of the defect rate changes to the cost of the quality improvement in the process of manufacturing. This indicator describes the ability of the manufacturing plant to provide the particular level of production defects under the conditions formed in the 1st year of serial production.

Keywords: expenditures, product quality, products competitiveness, autoregulation mechanism.

.....

В умовах ринкової економіки ефективна діяльність підприємств як у довгостроковому, так і в поточному періодах, темпи і напрями їхнього розвитку залежать від правильного вибору виробничо-збутової стратегії, яка є початковою ланкою для планування роботи підприємства на всіх рівнях.

Основою зміни виробничо-збутової стратегії підприємства, спрямованої на поліпшення його позицій на ринку, є підвищення конкурентоспроможності продукції, що виробляється на підприємстві. Це досягається шляхом наближення споживчих і вартісних характеристик продукції до оптимальних значень, а також прогнозуванням запитів покупців у режимі постійного обліку життєвого циклу продукції.

Питання забезпечення конкурентоспроможності продукції розкрито в багатьох теоретичних і проєктних роботах як вітчизняних, так і зарубіжних авторів: Фатхутдінова Р. А., Фасхєва Х. А., Долинської М. Г., Диканя В. Л., Азоева Г. Л., Горбашко Е. А., Іванова Ю. Б., Ілляшенка С. М., Воронкова А. Е., Скударя Г. М., Тіхонова Р. М., Осипової В. М., Крота Л. А. та Соловйова І. А. та інших. Проте даний напрям не втрачає своєї актуальності. Сьогодні практично відсутні загально визначені наукові розробки щодо напрямів вдосконалення механізму забезпечення конкурентоспроможності промислової продукції на основі аналізу витрат на формування і підтримку якості продукції.

Мета та завдання статті полягають у дослідженні основних напрямів удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності продукції промислового підприємства на основі аналізу витрат на формування і підтримку якості продукції.

Задоволення вимог споживачів до продукції, що постачається на ринок, і забезпечення прибутковості при її виробництві базуються на аналізі витрат на

формування, підтримку, підвищення якості продукції і дозволяють оцінити ефективність ("здоров'я") організаційної структури управління конкурентоспроможністю промислової продукції підприємства.

У рамках основних напрямів аналізу витрат на формування і підтримку якості продукції можливе вирішення понад 20-ти техніко-економічних завдань щодо оцінки рівня ефективності організаційно-економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності продукції промислового підприємства [1]. Можна розглянути деякі з них.

Напрямок "Аналіз витрат на підвищення якості продукції при її виробництві". Розробка і здійснення цілеспрямованих управлінських дій у галузі підвищення якості виробництва продукції ґрунтується на поточній оперативній інформації про стан дефектності і браку безпосередньо в процесі виробництва, особливо на кінцевих його стадіях [2 – 4]. Інформація про відмови і несправності випущених і експлуатованих виробів може бути використана як така, що корегує оцінку результатів діяльності керівництва підприємства, підрозділів підприємства – його цехів, відділів, служб, а також для вдосконалення конструкції виробів, технології і організації їх виробництва [4]. За такого підходу, як один із критеріїв ефективності витрат на підвищення якості продукції в процесі її виробництва може бути використане відношення зміни дефектності у виробництві до витрат на підвищення якості продукції у процесі виробництва:

$$K_e = \frac{\sum_{i=1}^n \Delta t_i^0}{\sum_{i=1}^m \Delta t_i^1}$$

де N_i^0, N_i^1 – кількість дефектів, виявлених у виготовлених виробах на завершальних стадіях виробництва відповідно у базисному і звітному періодах;

t_j^0, t_j^1 – трудомісткість виготовлення і доопрацювання виробу відповідно у базисному і звітному періодах;

n, m – кількість видів дефектів і браку, виявлених відповідно в базовому і аналізованому періоді;

\hat{A} – витрати на профілактику дефектів, включаючи розробку і підтримку, фінансування системи якості підприємства, витрати на технічний контроль і випробування, а також внутрішньозаводські втрати від браку. Як базовий період доцільно використовувати 1-й рік серійного випуску виробу.

Величина базового показника дефектності в 1-й рік серійного випуску виробу визначається станом виробництва, досягнутим на початок серійного випуску виробів, його оснащенням, забезпеченістю, накопиченими знаннями, вміннями та навичками персоналу підприємства та іншими факторами, міра досконалості яких закладається і обумовлюється в ході підготовки виробництва, в процесі якої створюється матеріально-технічна й організаційно-економічна база якості. Таким чином, цей показник об'єктивно характеризує здатність виробництва забезпечувати певний рівень дефектності в умовах, що фактично склалися в 1-й рік серійного випуску продукції. Організація підготовки виробництва повинна будуватися так, щоб цей рівень був якомога меншим. Але на практиці, якщо на початок серійного випуску виробництво не відлагоджене, він може скласти значну величину.

Напрямок формування механізму авторегулювання на основі аналізу даних про витрати на забезпечення і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства. Економічний аспект управління якістю та конкурентоспроможністю продукції має бути органічно взаємопов'язаний зі всіма іншими аспектами: технічним, технологічним, організаційним і, найголовніше, соціальним [5]. Проте організаційно-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності промислової продукції можна створити лише на основі чіткого визначення розмірів витрат на забезпечення та підвищення якості продукції і постановки їх в один ряд із витратами на оплату праці, ресурсів, розробку конструкції виробу, виробництво, обіг коштів і торговельні операції.

Саме відлагодивши всю систему оцінки витрат на забезпечення та підвищення якості продукції, маючи на озброєнні добре поставлені методи оцінки якості продукції, можна зв'язати виробництво в систему економічного авторегулювання, де розрахунковий дохід підприємства безпосередньо залежить від рівня якості продукції, що випускається.

Послідовність дії такого механізму заснована на схемі формування витрат на забезпечення якості продукції (рисунок).

У процесі реалізації запропонованого механізму

змінює свій сенс поняття "бездефектне виготовлення продукції". Коли за вихідну точку береться заданий рівень якості, а основні показники якості та конкурентоспроможності мають вартісний вираз і при цьому основною вважається концепція оцінки якості продукції споживачем, є сенс говорити не про дефект, а про "втрату в якості", яка можлива практично на всіх стадіях життєвого циклу конкурентної переваги промислової продукції, але стосовно етапу виробництва введення оцінки втрат якості у вартісному виразі дозволяє найбільш грамотно аналізувати "вузли ризику втрати" за технологічним маршрутом виготовлення виробу, відзначити найбільш ефективні контрольні точки технології (оптимізувати операцію контролю) і встановлювати точки превентивного (попереднього) контролю.

Крім того, поняття "втрата якості продукції" набагато краще пов'язується з принципом запобігання втратам методами активного нормування параметрів виробу і забезпечення якості за технологічної інтеграції різних економічно самостійних структур [6].

Для ефективного функціонування механізму забезпечення якості промислової продукції необхідно [7]:

створювати структуру управління, в якій слід чітко визначити відповідальність, права, обов'язки, порядок взаємодії підрозділів і окремих працівників підприємства, які організовують, виконують і перевіряють роботи, що впливають на якість промислової продукції;

сформувати, організаційно і документально оформити і ввести в дію систему збору, обробки і аналізу

інформації про якість продукції, а також хід і стан виробничого та інших процесів, що впливають на якість продукції, на всіх стадіях життєвого циклу конкурентної переваги промислової продукції;

створювати систему планування показників якості й визначити процедури їх оцінки на основі фактичних результатів діяльності підрозділів і посадових осіб у галузі якості, а також розробити для цього відповідну нормативно-методичну базу;

організувати процес підготовки і ухвалення рішень на основі оперативної й накопиченої інформації про всі фактори та умови, що тією чи іншою мірою впливають на якість продукції, а також порядок і правові основи для формування управлінських впливів на ці фактори та умови;

чітко розподіляти за рівнями управління компетенції та відповідальність за розробку планів і профілактичних заходів щодо забезпечення й підвищення якості продукції і визначити порядок, форми і методи контролю за їх виконанням.

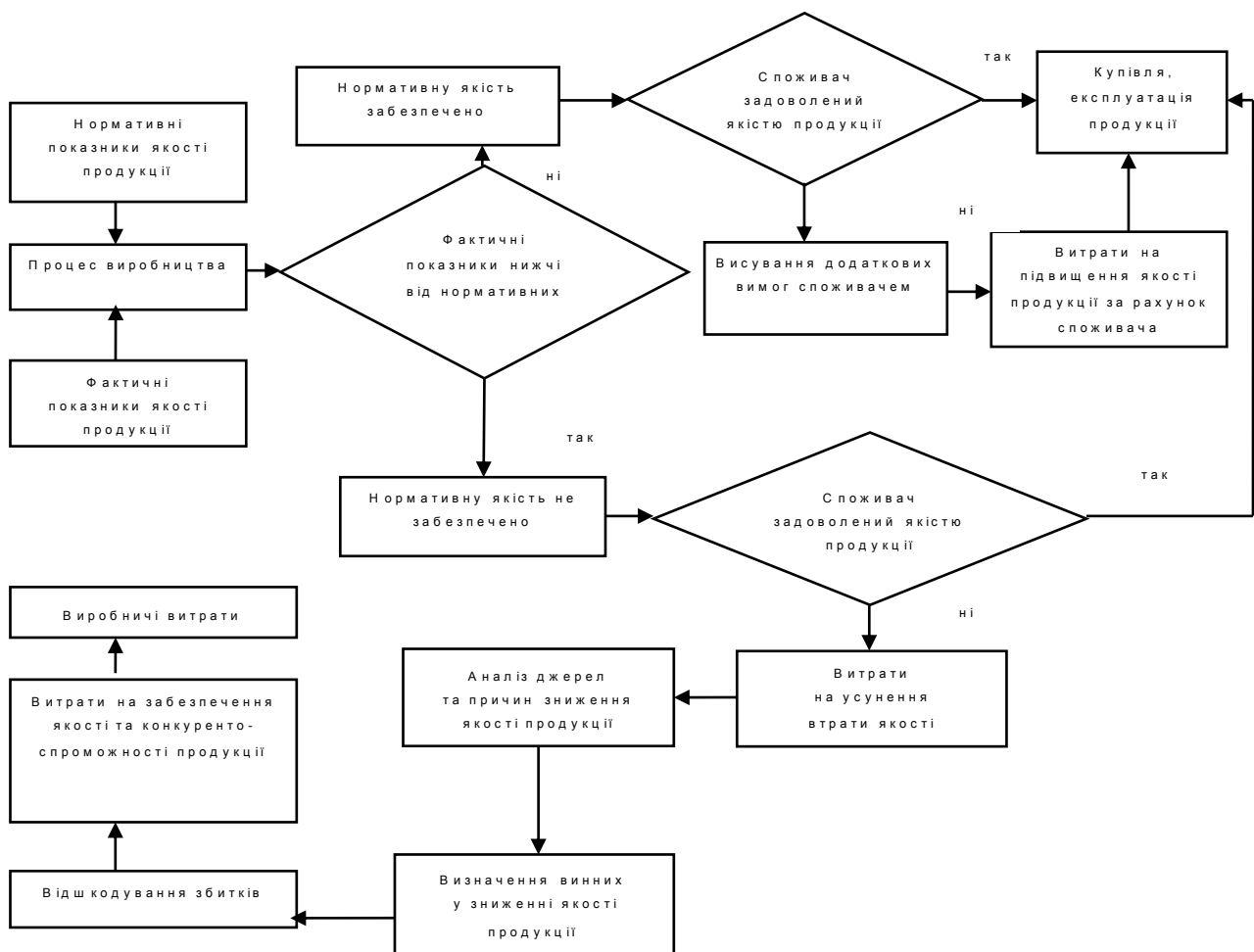

Рис. Схема формування витрат на забезпечення та підвищення якості продукції підприємства

Таким чином, розглянуті напрями вдосконалення механізму забезпечення якості промислової продукції промислових підприємств не вичерпують всієї сукупності організаційно-економічних способів забезпечення конкурентоспроможності, але відображають найбільш перспективні з них. Організаційно-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності продукції промислового підприємства передбачає координацію управлінських дій у сфері вибору виробничо-збутової стратегії підприємства і зміни налаштувань функціональності організаційної структури управління підприємством.

Література: 1. Сохатская А. В. Процесс планирования уровня конкурентоспособности продукции / А. В. Сохатская // Экономика развития. – 2009. – № 4 (52). – С. 98. 2. Лифиц И. М. Формирование и оценка конкурентоспособности товара и услуг / И. М. Лифиц. – М.: Юрайт-Издат, 2004. – 335 с. 3. Немцев А. Д. Организационно-технические и экономические резервы обеспечения качества конкурентоспособности машиностроительной продукции / А. Д. Немцев. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2002. – 125 с. 4. Осипов Ю. М. Конкурентоспособность наукоемкой машиностроительной продукции: экономика и менедж-

мент: [монография] / Ю. М. Осипов. – Томск: Том. гос. ун-т систем управления и радиоэлектроники, 2002. – 247 с. 5. Smirnov E. V. Improving competitiveness of a construction company / E. V. Smirnov, I. V. Fedoseev // World Applied Science Journal. – 2013. – Vol. 23 (11). – P. 1555–1559. 6. Гриньова В. М. Функционально-вартісний аналіз інноваційної діяльності підприємства [Текст]: монографія / В. М. Гриньова; Харк. держ. екон. ун-т. – Х.: ІНЖЕК, 2004. – 124 с. 7. Ковригин П. Н. Практическое применение функционально-стоимостного анализа [Текст]: учеб. пособ. / П. Н. Ковригин, Ю. Я. Муравичкий; Ленингр. фин.-экон. ин-т. – Л.: Изд-во Ленингр. фин.-экон. ин-та, 1990. – 59 с. 8. Савченко О. О. Функционально-вартісний аналіз витрат виробництва / О. О. Савченко // Науковий вісник Національного аграрного університету. – К.: Нац. аграр. ун-т, 2008. – Вип. 120. – С. 230–235.

References: 1. Sokhatskaya A. V. Protseess planirovaniya urovnya konkurentosposobnosti produktsii [The process of planning of the product competitiveness level] / A. V. Sokhatskaya // Ekonomika rozvytku. – 2009. – No. 4 (52). – P. 98. 2. Lifits I. M. Formirovaniye i otsenka konkurentosposobnosti tovara i uslug / I. M. Lifits. – M.: Yurayt-Izdat, 2004. – 335 p. 3. Nemtsev A. D. Organizatsionno-tekhnicheskiye rezervy obespecheniya kachestva konkurentosposobnosti mashinostroitelnoy produktsii [The organizational and technical reserves of competitiveness quality support for machine-building production]. – Saratov: Izd-vo Sarat. un-ta, 2002. – 125 p.

4. Osipov Yu. M. Konkurentosposobnost naukoym koy mashinostroitelnoy produktsii: ekonomika i menedzhment [The competitiveness of the high technology machine-building products]. – Tomsk : Tom. gos. un-t sistem upravleniya i radioelektroniki, 2002. – 247 p.

5. Smirnov E. B. Improving competitiveness of a construction company / E. B. Smirnov, I. V. Fedoseev // World Applied Science Journal. – 2013. – Vol. 23 (11). – P. 1555–1559.

6. Hrynova, V. M. Funktsionalno-vartisnyi analiz v innovatsiinii diialnosti pidpriemstva [Functional cost analysis in the innovation activity of the enterprise] [Tekst] : monohrafiia / V. M. Hrynova ; K hark. derzh. ekon. un-t. – K h. : IN ZhEK, 2004. – 124 p.

7. Kovrigin P. N. Prakticheskoe primenenie funktsionalno-stoimostnogo analiza [The practical application of functional cost analysis] [Tekst] ucheb. posob. / P. N. Kovrigin, Yu. Ya. Muravitskiy ; Leningr. fin.-ekon. in-t. – L. : Izd-vo Leningr. fin.-ekon. in-ta, 1990. – 59 p.

8. Savchenko O. O. Funktsionalno-vartisnyi analiz vytrat vyrobnytstva [A value analysis of production costs] / O. O. Savchenko // Naukovyi visnyk Natsionalnoho ahrarnoho universytetu. – K h. : Nats. ahrar. un-t, 2008. – Issue 120. – P. 230–235.

Інформація про авторів

Гриньова Валентина Миколаївна – докт. екон. наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (61166, Україна, м. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: grineva@hneu.edu.ua).

Мисько Наталя Василівна – аспірант кафедри менеджменту Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (61166, Україна, м. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: natalymisko@gmail.com).

Інформація об авторах

Гринева Валентина Николаевна – докт. екон. наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (61166, Україна, г. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: grineva@hneu.edu.ua).

Мисько Наталья Васильевна – аспірант кафедри менеджменту Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (61166, Україна, г. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: natalymisko@gmail.com).

Information about the authors

V. Gryneva – Doctor of Science in Economics, Professor, Head of Management Department of K hark iv National University of Economics (9a Lenin Ave., 61166, K hark iv, Ukraine, e-mail: grineva@hneu.edu.ua).

N. Mysko – postgraduate of Management Department of K hark iv National University of Economics (9a Lenin Ave., 61166, K hark iv, Ukraine, e-mail: natalymisko@gmail.com).

Рецензент

докт. екон. наук,
професор Орлов П. А.

Стаття надійшла до ред.
07.11.2013 р.

